

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum actus rationis imperetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

tione non est: sed ex instinctu nature, aut superioris cause, ut supra dictum est: & ideo non oportet qd in infinitum procedatur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum actus rationis imperetur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod actus rationis non possit esse imperatus. Inconueniens enim videtur, quod aliquid imperet sibi ipsi: sed ratio est quod imperat, ut supra dictum est. ergo rationis actus non imperatur.

¶ 2. Præ. Id quod est per essentiam, diuersum est ab eo, quod est per participationem: sed potentia, cuius actus imperatur a ratione, est ratio per participationem, ut dicitur in 1. * Ethic. ergo illius potentia actus non imperatur, quæ est ratio per essentiam.

¶ 3. Præ. Ille actus imperatur, qui est in potestate nostra: sed cognoscere, & iudicare verum, quod est actus rationis, non est semper in potestate nostra. nõ ergo actus rationis potest esse imperatus.

SED CONTRA. Id quod libero arbitrio agim, nostro imperio agi potest: sed actus rationis exercetur per liberum arbitrium. dicit. n. Dama. * qd libero arbitrio homo exquirat, & scrutatur, & iudicat, & disponit. ergo actus rationis possunt esse imperati.

RESPON. Dicendum, qd quia ratio supra seipsam reflexitur, sicut ordinat de actibus aliarum potentiarum, ita etiam potest ordinare de suo actu: unde etiam actus suus potest esse imperatus. Sed attendendum est, quod actus rationis potest considerari dupliciter. Vno modo, quantum ad exercitium actus: & sic actus rationis semper imperari potest, sicut cũ indicitur alicui quod attendat, & ratione utatur.

Alio modo, quantum ad obiectum, respectu cuius duo actus rationis attenduntur. Primo quod est, ut veritatem circa aliquid apprehendat, & hoc nõ est in potestate nostra: hoc enim contingit per uirtutem alicuius luminis uel naturalis, uel supernaturalis: & ideo quantum ad hoc, actus rationis nõ est in potestate nostra, nec imperari potest. Alius autem actus rationis est, dum his, quæ apprehendit, assentit. Si igitur fuerint talia apprehensa, quibus naturaliter intellectus assentiat, sicut prima principia, assensus talium, uel dissensus non est in potestate nostra, sed in ordine nature: & id, proprie loquendo, nature imperio subiacet.

Sunt autem quedam apprehensa, quæ non adeo conuincunt intellectum, quin possit assentire, uel dissentire, uel saltem assensum, uel dissensum suspendere propter aliquam causam: & in talibus assensus ipse, uel dissensus in potestate nostra est, & sub imperio cadit.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd ratio hoc modo imperat sibi ipsi, sicut & uoluntas mouet seipsam, ut supra dictum est, in quantum. s. utraque potentia reflexitur supra suum actum, & ex uno in aliud tendit.

AD SECVNDVM dicendum, qd pp diuersitatem obiectorum, quæ actui rationis subduntur, nihil prohibet rationem seipsam participare: sicut in cognitione conclusionum, participatur cognitio principiorum.

AD TERTIVM patet responsio ex dictis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum actus appetitus sensitiui imperetur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod actus sensitiui appetitus non sit imperatus. Dicit enim Apostolus Roma. 7. Non. n. quod uolo bonum, hoc ago. & Gloss. * exponit, qd homo uult non concupiscere, & tamen concupiscit: sed concupiscere est actus appetitus sensitiui. ergo actus appetitus sensitiui non subditur imperio nostro.

¶ 2. Præ. Materia corporalis soli Deo obedit, quantum ad transmutationem formalem, ut in primo habitum est: sed actus appetitus sensitiui habet quãdam formalem transmutationem corporis. s. calorem, uel frigus. ergo actus appetitus sensitiui nõ subdit imperio humano.

¶ 3. Præ. Proprium motuum appetitus sensitiui est apprehensum secundum sensum, uel imaginationem: sed non est in potestate nostra semper, quod aliquid apprehendamus sensu, uel imaginatione. ergo actus appetitus sensitiui non subiacer imperio nostro.

SED CONTRA est, quod Grego. Nissenus dicit, quod obediens rationi diuiditur in duo, in desideratum, & irascituum, qd pertinent ad appetitum sensitiuum. ergo actus appetitus sensitiui subiacer imperio rationis.

RESPON. Dicendum, quod secundum hoc aliquis actus imperio nostro subiacer, prout est in potestate nostra, ut supra dictum est: & ideo ad intelligendum qualiter actus appetitus sensitiui subdat imperio rationis, oportet considerare qualiter sit in potestate nostra. Est autem sciendum, qd appetitus sensitiuus in hoc differt ab appetitu intellectiuo, qui dicitur uoluntas, quod appetitus sensitiuus est uirtus organi corporalis, non autem uoluntas. Omnis autem actus uirtutis uentis organo corporali, dependet non solum ex potentia anime, sed etiam ex corporali organi dispositione, sicut uisio ex potentia uisua, & qualitate oculi, per quam iuuatur, uel impeditur. unde & actus appetitus sensitiui non solum dependet ex ui appetitiua, sed etiam ex dispositione corporis. Illud autem, quod est ex parte potentie anime, sequitur apprehensionem: apprehensio autem imaginationis, cum sit particularis, regulatur ab apprehensione rationis, quæ est uniuersalis: sicut uirtus actiua particularis a uirtute actiua uniuersali. Et ideo ex ista parte actus appetitus sensitiui subiacer imperio rationis: qualitas autem & dispositio corporis non subiacer imperio rationis. Et ideo ex hac parte im-

li septimi, collecto ex litera ordine apprehensionis, appetitus, motus cordis, & qualitates sequentis, aspice, quod uariis motus cordis ex apprehensione, & appetitu animali nascens, corpus mouet, & alterat secundum diuersas qualitates: alteratum autem corpus uarie etiam afficit imaginationem, & appetitum. ut superius habitum est, & uarie disponitur ipsum corpus ex hoc ad sanitatem ad cor, ad habilitatem hanc uel illam. Et cum hæc aspexeris, uidebis quod pluries accidentia continguntia personis patientibus exaltam, & humilimodi, causantur ex sua apprehensione originaliter: quæuis forte consuetudo mutata in naturam, etiam inuertas postmodum afficiat. Cuius signum est, quod si diuinus ad oppositos mentis actus se toto conatu transferunt, ab humilimodi accidentibus deseruntur, ut experientia fide digna didici: quamuis exorbitans motus cordis manifeste apparens in his, sufficiens testimonium afferat, qd secundum naturalem causarum ordinem hæc fiant, secundum quas materia corporalis nec proprio intellectui, nec angelico, sed diuino tantum obedit ad alterationem, nisi mediante motu locali. propter quod saluandum, hæc sunt dicta.

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

li septimi, collecto ex litera ordine apprehensionis, appetitus, motus cordis, & qualitates sequentis, aspice, quod uariis motus cordis ex apprehensione, & appetitu animali nascens, corpus mouet, & alterat secundum diuersas qualitates: alteratum autem corpus uarie etiam afficit imaginationem, & appetitum. ut superius habitum est, & uarie disponitur ipsum corpus ex hoc ad sanitatem ad cor, ad habilitatem hanc uel illam. Et cum hæc aspexeris, uidebis quod pluries accidentia continguntia personis patientibus exaltam, & humilimodi, causantur ex sua apprehensione originaliter: quæuis forte consuetudo mutata in naturam, etiam inuertas postmodum afficiat. Cuius signum est, quod si diuinus ad oppositos mentis actus se toto conatu transferunt, ab humilimodi accidentibus deseruntur, ut experientia fide digna didici: quamuis exorbitans motus cordis manifeste apparens in his, sufficiens testimonium afferat, qd secundum naturalem causarum ordinem hæc fiant, secundum quas materia corporalis nec proprio intellectui, nec angelico, sed diuino tantum obedit ad alterationem, nisi mediante motu locali. propter quod saluandum, hæc sunt dicta.

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasma infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

Est gl. Aug. li. 3. contr. Iulia. ca. 26. tom. 7.

P. p. q. 105. arti. 1. & q. 110. ar. 2.

Li. 4. c. 8. circa med. & c. 9. in prin.

Art. 6.

D. 221.

q. 9. art. 4.

1. q. 113. art. ad 1.

Artic. 1.

Cap. ultimo. tom. 5.

Li. 3. de fide. ap. 23.

Art. 1.

D. 771.

D. 751.

Li. 3. cont. q. circa medium. co.

q. 9. art. 3.

Intra q. 10. arti. 1. & q. 10. arti. 4. Et ueri. q. 25. arti. 4.

Super quest. decima-septime articulum septimum.

In responsione ad secundum articulum.